

мих сталих виразів в обох стандартах також різняться. Американську англійську часто називають недбалою (casual) мовою, а британський варіант є більш скрупульозним (particular). Щодо мовців загальноприйнятої вимови, то у багатоскладових словах вони часто редукують або опускають склади. Викладене дає підстави вважати, що ці та інші відмінності надають обидвом варіантам англійської вимови типового звучання і роблять їх унікальними.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження свідчить про те, що сучасна англійська є досить неоднорідною і далекою від класичної англійської мови, що існувала декілька століть тому. При цьому фонетичний рівень мови найбільше піддається різноманітним змінам. Аналіз численних прикладів, відібраних із британських й американських фільмів і серіалів, вказує на те, що, на відміну від британського варіанту, американська англійська є гнучкішою, відкритішою до вказаних змін. На сьогодні це мова нового покоління без певної національності і місця проживання, вихованого на масовій культурі.

Отримані результати дослідження можуть бути використані під час подальшого поглибленого вивчення особливостей актуалізації британської та американської мовних норм у сучасному кінематографі.

Література:

1. Парашук В. Ю. Зміни в кодифікованих мовних нормах сучасної англійської мови / В. Ю. Парашук // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія : Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2000. – № 26. – С. 165–175.
2. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 1995. – 489 p.
3. Hartman J. Dictionary Pronunciation: Mine or Yours or Yours? / J. Hartman [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wysiwyg://13/http://muse.jhu.edu/journals/Americanspeech/v075/75.3hartman>
4. Jones D. English Pronouncing Dictionary / D. Jones. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 560 p.
5. Parashchuk V. Theoretical Phonetics of English / V. Parashchuk. – Vinnytsya : Nova Knyha, 2005. – 240 p.
6. Vishnevskaya G. English Pronunciation Norms and the Case of Russian English / G. Vishnevskaya // Exploring English Phonetics. – Cambridge : Cambridge Scholars Publishing, 2012. – P. 225–240.
7. Wells J. Longman Pronunciation Dictionary / J. Wells. – London : Longman, 2000. – 870 p.
8. Wells J. Longman Pronunciation Dictionary / J. Wells. – London : Longman, 2008. – 922 p.

УДК 811.161.2'373.45

Т. О. Лелека,

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, м. Кіровоград

ГРАМАТИЧНА АСИМІЛЯЦІЯ НОВІТНІХ АНГЛОАМЕРИКАНІЗМІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена питанню адаптації англоамериканізмів у сучасній українській мові. Актуальність теми продиктована збільшенням інтересом до питання мовних контактів, мовних запозичень та адаптації запозичених лексичних одиниць і словотвірних елементів у мові-реципієнті. Новизна роботи полягає в дослідженні новітніх запозичень на матеріалі Інтернет-джерел, що не отримали спеціального лінгвістичного вивчення.

Ключові слова: англоамериканізм, запозичення, мовні контакти, граматична асиміляція, мова-реципієнт.

THE GRAMMATICAL ASSIMILATION OF THE NEWEST ANGLOAMERICANISMS IN THE UKRAINIAN LANGUAGE OF THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

The article deals with the question of the adaptation of the angloamericanisms in the modern Ukrainian language. The urgency of this theme is dictated by growing interest in the question of language contacts, language loans and the adaptation of the lexical units and word-formation elements in the language-recipient. The novelty of the problem consists in research of the newest loans on the material of Internet-sources that have not got the special linguistic study.

The aim of the article is to mark the basic methods of grammatical assimilation of the angloamericanisms in the system of Ukrainian; to describe the main grammatical categories that is acquired by them; and also to educe the influence of the loans on the grammatical system of the language-recipient.

The cooperation between the grammatical system of language-recipient and the loans is the reciprocal process. On the one hand, the newest angloamericanisms are conformed in Ukrainian to all traditional means of grammatical assimilation, on the other hand, the grammatical system of Ukrainian is also conformed to the influence of the loans. In addition it is impossible to assert that the plenty of angloamericanisms destroys the grammatical system of the Ukrainian language. The influence of the loans is taken to appearance in the language-recipient the great number of new stems (where the part of them is underivative), but also a limit amount of word-formation affixes and analytical word-formation models.

Key words: angloamericanism, loan, language contacts, grammatical assimilation, language-recipient.

ГРАММАТИЧЕСКАЯ АССИМИЛЯЦИЯ НОВЕЙШИХ АНГЛОАМЕРИКАНИЗМОВ В УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ НАЧАЛА ХХІ СТОЛЕТИЯ

Статья посвящена вопросу адаптации англоамериканизмов в современном украинском языке. Актуальность темы продиктована возросшим интересом к вопросу языковых контактов, языковых заимствований, а также адаптации заимствованных лексических единиц и словообразовательных элементов в языке-реципиенте. Новизна работы заключается в исследовании новейших заимствований на материале Интернет-источников, не получивших специального лингвистического изучения.

Ключевые слова: англоамериканизм, заимствование, языковые контакты, грамматическая ассимиляция, язык-реципиент.

Мова кожного народу функціонує й розвивається в контексті мов світу та під впливом цього контексту. Країни та народи перебувають у постійних взаєминах економічного, політичного, наукового та культурного характеру. Тому всі спроби штучної ізоляції національної мови від інших мов суперечать об'єктивним законам розвитку людства та його феномену – мови [5, с. 31].

Складні процеси в сучасній українській лексико-семантичній системі, що пов'язані з інтенсивним припливом запозичень, переважно з англійської мови, закономірно отримують неоднозначні оцінки українців: З одного боку, дослідники відзначають певне збагачення мови, наближення за допомогою асимільованих іншомовних запозичень до світових досяг-

нень у суспільно-політичній, економічній, управлінській, торгівельній сферах, з іншого – виявляється перевантаження й засмічення рідної мови чужими лексемами часто за наявності українських відповідників.

Проблемам запозичення присвятили чимало праць вітчизняні та зарубіжні дослідники (Б. Ажнюк, О. Ахманова, В. Виноградов, Ю. Жлуктенко, О. Муромцева, І. Огієнко, О. Пономарів, В. Самійленко, С. Семчинський, Д. Шмельов, L. Blumfield, E. Haugen, A. Martinet, U. Weinreich та інші).

Розроблялися питання теорії запозичення, проблеми запозичення чужомовних слів в українську мову взагалі або ж стосовно різних періодів її розвитку (В. Коломієць, Т. Линник, О. Муромцева та інші). Вивчення запозичення англоамериканізмів активізувалося в українському мовознавстві лише останніми десятиріччями і переважно в окремих аспектах (Ю. Безрукава, Л. Кислюк, О. Махньова, А. Наумовець, Н. Попова, С. Руденко та інші).

Окремо сучасний етап запозичення англоамериканізмів в українську мову досліджувався недостатньо. Втім, складні процеси, що відбуваються в граматичній системі української мови і спричинені сучасними мовними контактами, а також їх наслідки вимагають нових досліджень. Що визначає **актуальність** проблеми.

Метою статті є визначення впливу масового запозичення англоамериканізмів на граматичну систему української мови початку XXI століття.

Зазначена мета передбачає вирішення наступних **завдань**:

- зазначити основні способи граматичної асиміляції англоамериканізмів у системі української мови;
- охарактеризувати основні граматичні категорії, яких набувають англоамериканізми;
- виявити вплив запозичень на граматичну систему мови-реципієнта.

Іншомовний вплив неможливий без граматичного освоєння запозичень, наявності граматичної асиміляції, що передбачає функціонування іншомовного слова за правилами граматики приймаючої мови [3, с. 135].

Дослідники виділяють наступні способи граматичної асиміляції запозичень. 1) У більшості випадків іншомовна лексика, залежно від частиномовної приналежності, включається в певну словозмінну парадигму. Через відмінності у творенні граматичних систем контактуючих мов відбувається переосмислення числа та роду іменників, віднесення їх до типів відмін, що існують у мові-реципієнті. Прикметники та дієслова набувають типових для приймаючої мови словотвірних та словозмінних афіксів. 2) В окремих випадках має місце віднесення слова до іншого лексико-граматичного класу. 3) Лексикалізація також є одним зі способів граматичного засвоєння запозичень. Іншомовне словосполучення або фраза можуть функціонувати у мові-реципієнті як одне слово. 4) Запозичення входить у словотвірну систему мови-реципієнта [1, с. 180].

Пристосування новітніх англоамериканізмів до граматичної системи української мови здійснюється згідно до механізмів граматичного засвоєння запозичень. Відомо, що у сучасній англійській мові немає категорії роду іменників, але ті слова, які перейшли до системи української мови, отримують її. Цей процес сприяє виокремленню в них словотвірних елементів. Так, англоамериканізм *арт-шоу* ‘яскрава артистична вистава’ підпадає під категорію середнього роду, як слово *шоу*; *хед-бой* ‘старший учень, який очолює учнівську раду у чоловічій школі’ та *фрешмен* ‘студент першого курсу університету’ відносяться до чоловічого роду, як і слова *бой* та *мен*.

Грамматично легко засвоюються та отримують категорію роду англоамериканізми, що закінчуються на *-ер* (наприклад, *кулер* ‘мініатюрний пластиковий вентилятор на корпусі комп’ютера’ [7, с. 452], *кракер* ‘любитель нелегального проникнення у чужі бази даних’ [7, с. 396], *біндер* ‘пружинний тримач для паперу’ [7, с. 129]); *-ік* (наприклад, *трафік* ‘рух транспорту по міській вулиці’ [7, с. 819], *каланетик* ‘комплекс рухливих вправ’ [7, с. 367]); *-бол* (наприклад, *пейнтбол* ‘командна гра, стрільба зі спеціальних газових пістолетів кульками з фарбою’ [7, с. 269], *трекбол* ‘допоміжний пристрій для введення інформації, що застосовується в портативних комп’ютерах’ [7, с. 638]) та *-інг/-инг* (наприклад, *фейсліфтинг* ‘косметична операція для обличчя та шиї’ [7, с. 375], *хантинг* ‘активний пошук потрібного робітника’ [7, с. 394]). Серед останніх дуже багато назв видів спорту, наприклад, *спідскейтинг* ‘швидкісні перегони на роликових ковзанах по треку’ [7, с. 336], *банджі-джампінг* ‘спортивно-розважальний трюк, що передбачає вільне падіння з висоти декількох десятків метрів на гумовому страхувальному канаті’ [7, с. 48-49], *футинг* ‘тренувальний біг’ [7, с. 390] та інші. Рід іменника визначається відповідно до статі об’єкту, який ним позначається. Так, до жіночого роду відносять слова, що позначають осіб жіночої статі, наприклад: *каве-гёрл* ‘фотомодель для обкладинок ілюстрованих журналів’ [7, с. 156], *гёрл-френд* ‘дівчина по відношенню до молодого чоловіка, з яким вона не є у шлюбі, але має теплі стосунки’ [7, с. 88], а *бойфренд* – до чоловічого роду.

Включення запозиченого іменника до категорії роду відбувається також залежно від роду його гіпероніму або синоніму, наприклад: *бі-бі-ес* невідм. ж.р. ‘комп’ютерна система, що приєднана до телефонних мереж’ [7, с. 84], *ботл-пати* ‘вечірка, на яку кожен гість приходить зі своєю пляшкою алкоголю’ [7, с. 64]. Рід інших англоамериканізмів визначається фіналією. Так, слова *хард-топ* ‘дах спортивного автомобіля’ [7, с. 395], *фаст-фуд* ‘швидке харчування’ [7, с. 373], *чик-файер* ‘запальничка’ [7, с. 513] закінчуються на твердий приголосний і відносяться до чоловічого роду без урахування роду їх гіперонімів та синонімів. До жіночого роду відносять слова, що закінчуються на *-ція*, (наприклад, *аффіліація* ‘прагнення людини бути у суспільстві’ [7, с. 45], *рефліація* ‘збільшення кількості грошей’ [7, с. 306]) та *-а* (наприклад, *сіндерелла* ‘переможець, чия допомога ніхто не передбачував’ [7, с. 324], *утиліта* ‘обслуговуюча програма у системі програмного забезпечення з допоміжними функціями’ [7, с. 369]); на *-і* – до середнього роду (наприклад, *інглішрі* ‘англійське громадянство’ [7, с. 143], *боді* ‘трикотажний жіночий одяг, що облягає тіло’ [7, с. 116-117]). До того ж, останні можуть відноситися і до чоловічого роду, і до жіночого, наприклад, *сіті* ‘торговельно-фінансовий центр великого міста’ [7, с. 327].

Категорія роду та закінчення запозичення визначають тип його відміни. Деякі іменники використовуються в українській мові лише у множині, наприклад, *фасилітиз* ‘домашні зручності’ [7, с. 372], *вайтлз* ‘розміри жіночої фігури – рост, довжина ніг, об’єм грудей, талії та інше’ [7, с. 159], що не передбачає їх належності до конкретного роду. Проте рід запозичення не завжди можна визначити поза контекстом, і не всі словники вказують його у дефініції, наприклад, *імпульс-печес* ‘покупка, що здійснюється під впливом зовнішнього, ірраціонального спонукання’ [7, с. 142]. Серед таких запозичень багато термінів, наприклад: *ефішенсі* ‘екон. ефективність господарської діяльності’ [7, с. 433], *ескроу* ‘фін. депонування у третьої особи грошової суми на ім’я іншої особи’ [7, с. 431]. Більшість новітніх англоамериканізмів-іменників належать до чоловічого роду.

Новітні англоамериканізми-прикметники асимілюються у мові-реципієнті різними шляхами. Частина з них у процесі запозичення набуває словотвірних суфіксів, що притаманні конкретному лексико-граматичному класу у мові-реципієнті, та включається у словотвірну парадигму: *фостеровський*, *атрактивний*, *гламурний*, *креативний*.

Інші зберігають звукову форму мови-джерела і залишаються незмінними *грозі*, *мультимедіа*, *драйв-ін*, *лайв*, *елект*, *анту-дейт*, *ферст клас*, *інстант*, *ігнорант*, *фул-тайм*, *парт-тайм*, *нон-айрон* тощо. Подібні форми прикметників не типові для української мови. Грамматична незасвоєність останніх не заважає деяким з них активно сполучатись з питомими іменниками. Цей факт вказує на їх семантичне засвоєння, зокрема на розвиток синтаксичного компоненту в їх семантиці, що,

як відомо, не є ознакою граматичної асиміляції. Сполучення засвоєних семантично, але незасвоєних граматично запозичень-прикметників з іменниками мови-реципієнта сприяє утворенню аналітичних синтаксичних конструкцій, наприклад, *драйв-ін кінотеатр, драйв-ін банк, фёрст клас готель, ап-ту-дейт стиль, мультимедіа система, інстант суп, інстант кава* та інші, коли прикметник не узгоджується з іменником у роді та числі.

Більшість англоамериканізмів при переході до нової мовної системи зберігають свою приналежність до певної частини мови. Зафіксовано окремі випадки субстантивації прикметників, наприклад: іменник *desktop* 'настільний тип корпусу системного блоку комп'ютера' [7, с/ 108] від англійського прикметника *desktop* (a desktop computer) [7, р. 367] (досл. 'настільний комп'ютер'), іменник *evergrin* 'незабутня стара мелодія' [7, с. 412] від англійського прикметника *evergreen* (an evergreen singer) [7, р. 469] (досл. 'вічнозелений співак') тощо.

Слід відмітити деякі способи запозичення англійських складних слів та словосполучень, коли у мову-реципієнт переходить або визначає слово (*jigsaw puzzle* – *пазл* 'картинка-головоломка, що збирається з деталей' [7, с. 586]; *shore split* – *спліт* 'дроблення нереалізованих акцій корпорації на більшу кількість акцій' [7, с. 337]), або визначення (*chat room* – *чат* 'віртуальне місце зустрічі в Інтернеті' [7, с. 406]; *teaser ad* – *тізер* 'візуальний елемент рекламного оголошення, що має на меті привернути до себе увагу' [7, с. 355]; *hard-core pornography* – *хард-кор* 'вульгарна порнографія' [7, с. 395]; *clearance-sale* – *кліранс* 'розпродаж за значно нижчими цінами, часто при зміні сезонного асортименту товарів' [3, с. 173]); *dreadlocks* – *дред* 'зачіска з багатьох дрібних кісок' [7, с. 117] та інші. Англійські іменники, що виступають у якості визначення та функціонують як прикметники у мові-реципієнті, знову можуть функціонувати як іменники. До того ж, у процесі переходу до нової мови зберігається семантика цілого словосполучення або складного слова.

В англійській мові важко провести чітку межу між словосполученням та складним словом, отже, неможливо однозначно визначити відсоток випадків лексикалізації серед новітніх англоамериканізмів. Хоча, зрозуміло що з англійської мови запозичуються не лише однослівні еквіваленти питомих аналітичних номінацій. Наприклад, *гарден паті* 'вечірка на свіжому повітрі', *ритортен бебі* 'дитина з пробірки', *старс енд страйпс* 'зірково-смугастий прапор', *ферст флор* 'другий поверх' та інші. Можна стверджувати, що при цьому порушується тенденція до однослівного найменування понять як одна з причин запозичення [6, с. 134-139]. Та подібні випадки не сприймаються як аналізми людьми, які не володіють англійською мовою, для яких не є зрозумілою їх внутрішня форма. Таким чином, складні слова та словосполучення, які запозичуються, функціонують у мові-реципієнті у якості самостійних, морфологічно нерозкладних лексичних одиниць.

Наступним важливим аспектом асиміляції запозичення є його включення у словотвірну систему мови-реципієнта. Граматична асиміляція новітніх англоамериканізмів проявляється в утворенні дериватів. Так, засвоєння англійських іменників супроводжується виникненням спільнокореневих прикметників, менше – іменників та дієслів (*дигер* – *дигерський*; *дистрибьютор* – *дистрибуторський*; *драйвер* – *драйверний*; *Інтернет* – *Інтернетний*, *Інтернетовський*; *дилер* – *дилерський*, *дилерша*; *пейджер* – *пейджерний*; *ріелтор* – *ріелторський*; *секонд-хенд* – *секонд-хендовий*; *траст* – *трастовий*; *файл* – *файловий*; *хакер* – *хакерський*, *хакерство* тощо); від англоамериканізмів-прикметників утворюються спільнокореневі прислівники (*гламурний* – *гламурно*, *креативний* – *креативно* тощо). Великими деривативними можливостями характеризуються сленгізми: *апгрейд* – *апгрейдити*; *паті* – *патірі*; *дабл* – *даблитися*, *подаблитися*; *гама* – *гамитися*, *гамеза*; *пейджер* – *запейджерити*, *пейджерити*, *пейджерист*; *ніпл* – *ніплаки*, *ніплиха*, *ніплення* та інші. Різноманітність засобів утворення дериватів запозичених сленгізмів обумовлена не лише великим вибором словотвірних засобів сленгу, але й говорить про залежність граматичної асиміляції запозичення від його лексичного засвоєння. Саме запозичені сленгізми лексично більш засвоєні у порівнянні із запозиченнями, які поповнили інші стилістичні сфери лексики мови-реципієнта. Багато англоамериканізмів залишаються семантично незасвоєними, хоча вони мають часткове граматичне засвоєння; їх функціонування у мові-реципієнті не призводить до утворення спільнокореневих слів. Наприклад, *драйв-ін, пейбед, боді-ленгвідж, калче шок, джентельменз агрімент, бріч оф проміс, скул сонг, редімейд* та інші. Як відмічає Г. П. Нешиченко, сьогодні спостерігається стрімке зростання ролі непохідних слів, які не мають у мові-реципієнті структурних та семантичних асоціацій [4, с. 145-146], що поповнює словотвірну систему мови більшою кількістю непохідних основ. Словотвірна активність лексичної системи мови-реципієнта не обмежується морфологічним засвоєнням запозичень.

Засвоєння великої кількості складних слів та словосполучень призводить до відокремлення деяких їх частин та функціонування їх як самостійних лексичних одиниць. Як говорить Л. П. Крисін, однотипні лексичні запозичення можуть утворювати у мові-реципієнті ряди, члени яких об'єднуються спільним значенням та повторюваністю будь-якого формального елементу [3, с. 137]. До того ж такі елементи в англійській мові є лексико-граматичними омонімами. Позиція цих слів у складі запозичених складних слів та словосполучень говорить про їх спроможність виступати у мові-реципієнті як у якості означуваних іменників, так і в ролі аналітичних прикметників: пор. *поп-арт, відео-арт, лэнд-арт, джанк-арт* та *арт-шоу, арт-директор*; *гёрл-френд* та *каве-гёрл, гоу-гоу-гёрл*; *бойфренд* та *хедбой*. У якості самостійних лексем у мові-реципієнті такі елементи сприймаються словотвірними афіксами та вільно сполучаються з питомаю лексикою й утворюють складні слова. Раніше такими одиницями стали *відео, ретро, максі, міні, порно, шоп, шоу, мейкер* тощо. Новітні англоамериканізми поповнили цей список: *Він (Win) персона, Він-концерт, Він-зала, Він-місія, веб (веб-дизайн, веб-сервіс, веб-послуги, веб-проект), євро (євроаптека, євроремонт, євровікна, євровалюта, європартламент), Інтернет (Інтернет-стилістика, Інтернет-мовлення, Інтернет-диверсія)* та інші.

Інтенсивне запозичення іншомовної лексики активізувало дію тенденції до більшої толерантності словотворення мови-реципієнта [5, с. 31]. Засвоєння лексико-граматичних омонімів, запозичених у складі складних слів, призводить до появи та високої продуктивності аналітичних словотвірних моделей у мові-реципієнті, згідно з якими іменник з атрибутивним значенням стоїть перед іменником, при цьому у якості атрибута в них використовується не лише іншомовне, але й питоме слово: *Президент-готель, бізнес-вечера, лідер-прогноз, чай-клуб* та інші. Такі аналітичні конструкції, як відмічає Дж. Данн, знаходяться на межі морфології та синтаксису [1, с. 180]. Використання препозитивних аналітичних конструкцій обмежено стилістично: вони виступають як засіб мовної гри для створення ефекту іншомовності [2, с. 31].

Особливості граматики української мови визначають напрямок граматичних змін, що відбуваються з англоамериканськими запозиченнями. Граматична асиміляція англійських слів пов'язана з категоріями роду, числа, з відмінюванням іменників та прикметників та дієвідмінюванням дієслів. Як правило, слова набувають граматичних категорій мови-реципієнта та втрачають своє граматичне значення. При порівнянні двох мовних систем, найменш серйозні розходження між англоамериканізмами в українській мові та їх етимонами в англійській мові спостерігаються в категорії числа, найбільші – в категорії роду. До розряду морфологічної асиміляції можна віднести процес словоскладання англійських слів. Участь запозиченої лексеми в словотворенні є ознакою найбільш успішної асиміляції.

Таким чином, взаємодія між граматичною системою мови-реципієнта та запозиченнями – процес взаємообумовлений. З одного боку, новітні англоамериканізми піддаються в українській мові усім традиційним засобам граматичної

асиміляції, з іншого боку, граматична система української мови також піддається впливу запозичень. Запозичення великої кількості англоамериканізмів не руйнує граматичну систему української мови. Вплив запозичень зводиться до появи у мові великої кількості нових основ (де частина з них – непохідні), але обмеженої кількості словотвірних афіксів та аналітичних словотвірних моделей.

Література:

1. Воробьева С. В. Грамматическая ассимиляция новейших англицизмов в русском языке / С. В. Воробьева // Вестник Минского государственного лингвистического университета. Сер. 1. Филология. – 2009. – № 5 (42). – С. 178–186.
2. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне «я» / С. Караванський. – К. : Думка, 2001. – 84 с.
3. Крысин Л. П. Языковое заимствование как проблема диахронической социолингвистики / Л. П. Крысин // Диахроническая социолингвистика. – М. : Наука, 1993. – С. 131–151.
4. Нешименко Г. П. Заимствования как проявление культурно-языковых контактов и их функционирование в языке-реципиенте / Г. П. Нешименко // Встречи этнических культур в зеркале языка: (в сопоставительном лингвокультурном аспекте) ; Науч. совет по истории мировой культуры. – М. : Наука, 2002. – С. 121–151.
5. Радчук В. Мова в Україні: стан, функції, перспективи / В. Радчук // Дивослово. – 2002. – № 4. – С. 30–32.
6. Романов, А. Ю. Англицизмы и американизмы в русском языке и отношение к ним / А. Ю. Романов. – СПб. : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2000. – 151 с.
7. Longman Dictionary of Contemporary English. – 3rd ed. – Harlow, Essex : Longman: Corpus, 2001. – 1668 p.

УДК 811.133.1

О. М. Мартинюк,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕПРАВДИ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ)

У статті досліджуються особливості вираження неправди у художньому дискурсі. Проаналізовано основні вербальні та невербальні засоби передачі неправдивої інформації.

Ключові слова: неправда, адресат повідомлення, вербальні та невербальні засоби комунікації.

VERBAL AND NON-VERBAL MEANS OF EXPRESSION OF LIE (BASED ON MODERN FRENCH LANGUAGE)

The article deals with the peculiarities of expression of lie (falsehood) in French discourse. The basic verbal and non-verbal means of transmitting of false information were analysed. The concept of «lie» is a multifaceted phenomenon and is used not only in science: philosophy, sociology, psychology, criminology, medicine, but also in everyday life. False statement is a phenomenon of communication, which is the deliberate distortion of truth, and its goal is to influence the addressee of the message. It was established that the linguistic means of false utterances are expressive vocabulary, syntactic compression, repetitions, omission of logically necessary components, verbosity etc.

In some cases, non-verbal means are synonymous to the verbal units and can replace them in the communication process. So, non-verbal means of false statements are pauses, increasing / decreasing of the tone, loud and quick, slow and quiet speech, changes of facial expressions, gestures; the movement of the body or its parts. Those signs indicate the emotional distress of the liar. The complex of motives can encourage people to lie. In order to meet the needs, to achieve the goal, the person performs certain actions under external or internal conditions. One of the manifestation of falsehood can be flattering phrases in order to influence the addressee of the message. It was explored that the phenomenon «lie» can be distinguished into active lie (when the person intentionally distorts the truth to tell a lie), passive (when the speaker conceals a false information without telling anything), and self-deception (when a person who deceives and the recipient of the false message is one person).

Keywords: lie, addressee of the message, verbal and non-verbal means of communication.

ВЕРБАЛЬНЫЕ И НЕВЕРБАЛЬНЫЕ СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ НЕПРАВДЫ (НА МАТЕРИАЛЕ СОВРЕМЕННОГО ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКА)

В статье исследуются особенности выражения лжи в художественном дискурсе. Проанализированы основные вербальные и невербальные средства передачи ложной информации.

Ключевые слова: ложь, адресат сообщения, вербальные и невербальные средства коммуникации.

Постановка проблеми. Поняття «неправда» є багатограним явищем і використовується не лише в науковій сфері: філософії, соціології, психології, криміналістиці, медицині, але й у повсякденному житті. Щодня люди приховують правду від співрозмовників, керуючись різними мотивами. Важко уявити суспільство (колектив), де панує абсолютна чесність, тому поняття «права» і «неправа» є умовними категоріями.

Неправдиві висловлювання – це феномен спілкування, який полягає у навмисному перекичуванні істини, метою якого є вплив на адресата повідомлення. Неправильне трактування дійсності є вигідним для суб'єкта неправдивих висловлювань. Зазвичай, неправда викликана прагненням домогтися особистих або соціальних переваг у конкретних ситуаціях. Характерним є те, що індивід несвідомо розцінює цю неправду як щось нестійке та тимчасове; звідси впливає тенденція спочатку вигадувати їй нові підтвердження, а пізніше – цілком замовчувати [4, с 270].

Проблематика неправди досліджувалася відомими психологами: П. Екманом, С. Уолтерсом, О. Ліпманом [6; 7], а також знайшла своє відображення у працях багатьох мовознавців (А. Вежбицька, Х. Вайнріх, Дж. Лакофф, С. Плотнікова, В. Шаховський та ін.) [1; 3; 5; 8], оскільки питання лінгвістичних засобів вираження неправдивих висловлювань у процесі комунікації та у зв'язку з ментальними процесами, є досить цікавим і дискусійним, що і зумовлює **актуальність** цієї наукової розвідки.

Метою дослідження є виявлення засобів, за допомогою яких мовець передає неправдиву інформацію, або ж приховує її. Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) дослідити мовні засоби вираження неправди; 2) з'ясувати особливості невербальної маніфестації неправди у французькому мовленні.

Матеріалом дослідження слугували висловлювання, відібрані методом суцільної вибірки з романів сучасних французьких письменників (G. Delacourt «La liste de mes envies», A. Martin-Lugand «La vie est facile, ne t'inquiète pas»).

До лінгвістичних засобів неправдивих висловлювань варто віднести: експресивну лексику, синтаксичну компресію, повтори, опущення логічно необхідних компонентів, багатослівність тощо. Наприклад: